

УДК 378.147:796

О. А. СУРОВОВ

викладач

Комунальний заклад “Харківська гуманітарно-педагогічна академія”
Харківської обласної ради.

УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕС ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглянуто результати соціологічного дослідження серед студентів факультетів фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів. Виявлено, що у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування існують соціально-педагогічні передумови для впровадження інтерактивних форм навчання. Більшість студентів бажає брати участь у такій навчальній роботі, що забезпечуватиме активізацію пізнавального процесу. Виявлено понятійний апарат та практичну значущість вказаних методів у педагогічній діяльності спеціалістів з фізичної культури.

Ключові слова: студенти, інтерактивні методика, форми, передумови, суб'єкт-суб'єктне навчання, підготовка спеціалістів.

Для сучасного стану фізичного виховання в Україні характерне, з одного боку, постійне оновлення його змісту, форм та засобів, про що свідчить постійне вдосконалення навчальних програм і нормативних актів (Концепція загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 рр. (розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 828-р), нова редакція Закону України “Про фізичну культуру та спорт” (ред. 2010 р.). З іншого боку, фізичне виховання відзначається зниженням його ефективності, про що свідчить тенденція зниження рівня здоров'я населення.

На думку М. Булатової (2004), М. Дутчака (2007), В. Неділько (2010), В. Платонова (2006), І. Тихомирової (2007), основною причиною вказаного є недооцінка в суспільстві провідної ролі здорового способу життя (ЗСЖ) у процесі формування здоров'я людини, зокрема такої значної складової ЗСЖ, як рухова активність. Як відображення описаного соціального становища, у загальноосвітніх навчальних закладах сьогодні спостерігається низька ефективність традиційної системи фізичного виховання, спрямованої на підвищення стану фізичної підготовленості учнів.

З погляду таких учених, як Г. Апанасенко (2011), Ю. Васьков (2009), М. Віленський (2006), В. Видрин (1992), Л. Іванова (2010), Л. Лубишева (1992, 1998), Л. Матвеев (2005), В. Столяров (2006), В. Сутула (2010) покращити ситуацію може синхронізація мети сучасної системи шкільного фізичного виховання, а саме формування здоров'я та особистісної фізичної культури, з його змістом, тобто, “виховання тілесного через духовне” (П. Лесгафт). Саме тому, на їх думку, змінюються навчальні програми, переорієнтовуючись з освітньо-спортивного напрямку на компетентнісно-діяльнісний (О. Хуторський, 2002; І. Зимня, 2003).

Напрямами вирішення вказаного завдання, на думку В. Давидова (2006), В. Загвязінського (2006), В. Краєвського (2007) [2; 3; 5], є інноваційний характер підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних до творчості, самостійності, професійного саморозвитку, освоєння й упровадження наукоємних та інформаційних технологій.

Відповідно до вказаного вище, актуальною є проблема підготовки таких спеціалістів шкільної фізичної культури, які б були здатні використовувати свій особистісний потенціал та активно пізнавати навколишній світ. Ця фахова підготовка повинна ґрунтуватися на використанні інтерактивних методів та технологій навчання (В. Євдокимов, І. Прокопенко, 2008), оскільки основним завданням цих методів є підвищення рівня пізнавальної активності студентів. Однак у спеціальній науково-методичній літературі цьому питанню приділено недостатньо уваги, що й зумовило вибір теми дослідження.

Мета статті полягає у виявленні соціально-педагогічних передумов упровадження інтерактивних технологій навчання у процес фахової підготовки вчителів фізичної культури.

У ході дослідження проведено соціологічне опитування серед 442 студентів факультетів фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів. Похибка результатів становить 3% для конкретної одичної події при 95% рівні довіри.

Як свідчить аналіз фахової науково-методичної літератури, специфічними рисами фізичного виховання є його природність та нерозривність із життям, тобто фізичне виховання має прикладний характер. Зрозуміло, що в умовах постійної зміни інформаційного простору, розширення можливостей фізкультурного дозвілля, зміни інтересів та зниження інтересу підростаючого покоління до важких видів спортивного тренування, доволі частої трансформації мети шкільного фізичного виховання, актуальною проблемою є підготовка таких вчителів фізичної культури, які характеризуються творчістю, комунікативністю, гнучким творчим мисленням, умінням адаптуватися до будь-якої складної робочої ситуації, тобто характеризувалися певними фаховими компетенціями [6; 7].

На думку дослідників В. Безпалько, В. Загвязінського, І. Зимньої, О. Хуторського [1; 3; 4; 5], вирішувати такі завдання можна шляхом включення студентів у діалогове навчання, тобто за допомогою інтерактивних технологій. Однак на цьому етапі використання інтерактивних методів та технологій у процесі підготовки спеціалістів за напрямом “Фізичне виховання” є недостатньо вивченим.

З метою дослідження вказаних аспектів упродовж 2009–2011 рр. нами проведено спеціальне опитування студентів трьох вищих навчальних закладів м. Харкова, які готують учителів фізичної культури, а саме Харківської гуманітарно-педагогічної академії, Харківської академії фізичної культури, Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди.

У процесі дослідження використовували анкету закритого типу, яка містила питання, пов'язані з використанням викладачами в навчальному процесі інтерактивних методів. Результати узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1

Передумови використання інтерактивних технологій у процесі підготовки вчителів фізичної культури (з погляду студентів)

	Напрямок опитування	ХГПА n=203	ХНПУ n=125	ХДАФК n=114	
1	Кількість студентів, які вважають, що педагоги на заняттях ураховують їх думку	89,7	72,8	74,6	
2	Кількість студентів вважаючих, що використовують під час навчання власний життєвий досвід	88,7	72	71,1	
3	Кількість студентів, які вважають, що виявляють активність під час навчання	78,3	68,8	77,2	
4	Кількість студентів, які вважають, що педагоги підтримують їх ініціативи та активність	81,3	71,2	78,9	
5	Кількість студентів, які вважають, що педагоги заохочують їх до творчого вирішення поставлених навчальних цілей і завдань	69	60	70,2	
6	Кількість фахових предметів, які студенти вивчають на курсі	5–7	6,4	1,6	6
		8–10	13,8	1,6	24,6
		11–13	17,2	40,8	29,8
		13–15	39,4	56	33,3
7	Кількість педагогів які, на думку студентів, сприяють активізації, ініціативності, творчості студентів, використанню їх життєвого досвіду	1–2	5,4	4,8	11,4
		3–4	21,7	36,8	43,9
		5–7	22,2	46,4	19,3
		8–10	22,2	7,2	11,4
		11–13	4,4	0	9,7
		13–15	16,7	0	1,8
8	Кількість студентів, які бажають, щоб на заняттях педагоги сприяли активізації, ініціативності, творчості студентів, використанню їх життєвого досвіду	84,2	85,6	83,3	
9	Кількість студентів, які вважають, що педагоги ставлять перед ними творчі завдання	54,2	43,2	47,5	
10	Кількість студентів, які вказують на те, що на заняттях вони працюють у малих групах	41,4	43,2	45,6	
11	Кількість студентів, що вказують на те, що в процесі підготовки на заняттях використовують навчальні ігри (рольові ігри, імітації, ділові, освітні)	37	33,6	42,1	
12	Кількість студентів, які вказують на те, що їм задаються соціальні проекти (публікації для газети ВНЗ, фільми, виставки, казки тощо)	40,7	31,2	30,7	
13	Кількість студентів, які вказують на те, що на парах вони обговорюють дискусійні питання (наприклад, у формі ток-шоу, симпозиуму тощо)	34,2	16,8	35,1	
14	Кількість студентів, які вказують на те, що під час навчання вони беруть участь у таких заходах, як “Дерево рішень”, “Мозковий штурм” тощо	14,8	7,2	14,9	

Продовження табл. 1

15	Кількість педагогів, які на думку студентів, використовують під час викладання вказані в пунктах 9–14 інтерактивні методи	1–2	20,7	5,6	37,7
		3–4	15,3	49,6	28,1
		5–7	25,6	26,1	17,5
		8–10	12,3	5,6	7,9
		11–13	4,9	0	0
		13–15	3,5	0	2,6
16	Кількість студентів, які бажають, щоб на заняттях педагоги застосовували вказані в пунктах 9–14 інтерактивні методи		55,7	83,2	66,7
17	Кількість студентів, які вказують на те, що на лекції до них запрошують фахівців з певної дисципліни		32,5	32,8	41,3
18	Кількість студентів, які вказують на те, що їм проводять навчальні екскурсії		55,2	69,6	36
19	Кількість студентів, які бажають, щоб час викладання фахових предметів використовували вказані в пунктах 16–17 інтерактивні форми		75,7	74,4	72,8

Аналіз матеріалів, поданих у табл. 1, свідчить, що більшість опитаних респондентів вважає, що між викладачами та студентською аудиторією встановлено достатньо щільний контакт. Це підтверджується тим, що 89,7% студентів ХГПА, 72,8% – ХНПУ та 74,6% – ХДАФК вказували на те, що викладачі враховують їх думку при проведенні занять. Також це підтверджено і тим, що в середньому 77,3% студентів вважають, що викладачі дозволяють їм використовувати під час опанування навчального матеріалу власний життєвий досвід.

Аналіз опитування також свідчить, що більшість студентів (78,3% – ХГПА, 68,8% – ХНПУ та 77,2% – ХДАФК) мають думку, що вони є достатньо активними під час навчання. При цьому викладачі підтримують їх ініціативність та активність (у середньому 77,1%) і заохочують до творчого вирішення поставлених навчальних цілей та завдань (у середньому – 66,4%). Зауважуємо, що розбіжності у відповідях у розрізі ВНЗ перебувають у межах статистичної помилки ($p < 0,05$), відповідно результати опитування можна вважати достовірно рівними.

Отже, на підставі цього аналізу можна зробити висновок, що у вказаних вищих навчальних закладах, з погляду студентів, існують необхідні педагогічні умови (контакт викладачів зі студентами, заохочення та підтримка викладачами творчості, ініціативності та активності студентів) для впровадження інтерактивних методів навчання.

Однак, результати опитування підтверджують, що кількість таких викладачів у вищих навчальних закладах коливається в середньому від 3 (34,1% відповідей) до 7 (29,3% відповідей). Враховуючи, що кількість фахових предметів становить понад 11 дисциплін (у середньому 72,2% відповідей), зауважимо, що не всі викладачі циклу фахової підготовки організують діалогове навчання та застосовують “об’єкт-об’єктне” навчання.

Про це свідчать такі дані табл. 1 щодо кількості студентів, які вважають, що педагоги ставлять перед ними творчі завдання (ХГПА – 54,2%, ХНПУ – 43,2%, ХДАФК – 47,5%), а також тих студентів, що вказують як спосіб організації занять роботу в малих групах (лише від 41,4% до 45,6%) та у формі навчальних ігор (від 33,6% до 42,1%). Також лише третина студентів (ХГПА – 40,7%, ХНПУ – 31,2%, ХДАФК – 30,7%) вказує на те, що під час навчання їм задають різноманітні соціальні проекти (публікації для засобів масової інформації, відеофільми, виставки тощо). Приблизно така сама кількість респондентів (ХГПА – 34,2%, ХНПУ – 16,8%, ХДАФК – 35,1%) вважає, що на заняттях вони обговорюють проблемні питання у вигляді таких ігор, як “ток-шоу”, “симпозіум” або “конференція”. Набагато менше студентів – майбутніх вчителів фізичної культури вказали, що на заняттях використовують такі інтерактивні методи, як “Дерево рішень”, “Мозковий штурм” (ХГПА – 14,8%, ХНПУ – 7,2%, ХДАФК – 14,9%). При цьому названі вище інтерактивні методи застосовує від 1 (у середньому 21,3%) до 7 (у середньому 23,1%) викладачів. Проте, кількість студентів, яким цікаві такі форми організації навчання, становить у середньому 68,5%, тобто більшість.

Аналіз табл. 1 також показав, що з низькою інтенсивністю під час викладання фахових предметів використовують можливості такої форми навчання, як лекції, проведені запрошеним фахівцем-практиком. На це вказують 32,5% студентів ХГПА, 32,8% – ХНПУ та 41,3% – ХДАФК. Також нерегулярно використовують форму освіти у вигляді навчальних екскурсій. Про існування такої форми знають лише 55,2% респондентів, опитаних у ХГПА, 69,6% – ХНПУ та 36% – ХДАФК. Проте кількість респондентів, які бажають слухати лекції спеціалістів-практиків, відвідувати фахові установи та організації, становить $\frac{3}{4}$ від загальної кількості студентів. Так, у ХГПА – 75,7%, у ХНПУ – 74,4%, у ХДАФК – 72,8%.

Загалом, проведений аналіз дав змогу встановити, що більшість студентів віддає перевагу системі суб’єкт-суб’єктного навчання. Так, таких студентів у ХГПА – 84,2%, у ХНПУ – 85,6%, у ХДАФК – 83,3%.

Висновки. У результаті проведеного під час дослідження соціологічного опитування серед студентів – майбутніх учителів фізичної культури, виявлено, що у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування існують соціально-педагогічні передумови для впровадження інтерактивних форм навчання. Більшість студентів бажає брати участь у такій навчальній роботі, що забезпечить, на нашу думку, активізацію пізнавального процесу.

Подальшого вивчення потребують можливості застосування інтерактивних технологій у загальноосвітніх навчальних закладах на уроках фізичної культури, а також методика фахової підготовки майбутніх вчителів до їх упровадження.

Список використаної літератури

1. Беспалько В. П. Систематическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов : учеб.-метод. пособ./ В. Беспалько, Ю. Татур. – Москва : Высшая школа, 1989. – 144 с.

2. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения / В. В. Давыдов. – Москва : ИНТОР, 1996. – 544 с.
3. Загвязинский В. И. Теория обучения: Современная интерпретация : учеб. пособ. для вузов / В. И. Загвязинский. – 3-е изд., испр. – Москва : Академия, 2006. – 192 с.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании [Электронный ресурс] / И. А. Зимняя. – Режим доступа: <http://www.koob.ru/zimnjaja/#books>.
5. Краевский В. В. Основы обучения: Дидактика и методика : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / В. В. Краевский, А. В. Хуторской. – Москва : Академия, 2007. – 352 с.
6. Михайличенко О. В. Методика преподавания общественных дисциплин в высшей школе : учебное пособие / О. В. Михайличенко. – Сумы : СумДПУ, 2009. – 122 с.
7. Чепель Т. Л. Интерактивные методы в высшем педагогическом образовании как условие его интенсификации [Электронный ресурс] / Т. Л. Чепель, Т. Д. Яковенко. – Режим доступа: <http://www.concord.websib.ru/page.php?article=88&item=2>.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2015.

Суровов О. А. Внедрение интерактивных технологий обучения в процесс профессиональной подготовки учителей физической культуры

В статье рассмотрены результаты социологического исследования среди студентов факультетов физического воспитания высших педагогических учебных заведений. Выявлено, что в высших учебных заведениях педагогической направленности существуют объективные социально-педагогические предпосылки для внедрения интерактивных форм обучения. Подавляющее большинство студентов желает принимать участие в такой учебной работе, которая будет обеспечивать активизацию познавательного процесса. Раскрыты понятийный аппарат и практическая значимость указанных методов в педагогической деятельности специалистов физической культуры.

Ключевые слова: *студенты, интерактивные методики, формы, предпосылки, субъект-субъектное обучение, подготовка специалистов.*

Suruvov O. Introduction of Interactive Learning Technologies in the Process of Training Teachers of Physical Culture

The results of the survey held among the students of the faculties of physical education in higher pedagogical educational establishments are covered by the article.

The aim of the research is to discover social and pedagogical prerequisites of implementing interactive technologies of education into the process of vocational training of teachers of physical education.

With the purpose of fulfilling the aims of the research the survey was held among 442 students at the faculties of physical education in higher pedagogical educational establishments. The errors in calculation constitute 3% for certain single event in case of 95% of trust.

As the analysis of professional scientific and methodical literature shows that the specific features of physical education is its natural character and inherence from life thus it has applicable character. It is clear that nowadays under the conditions of constant change in information environment, enhancement of physically intense leisure activities, change of interests and decrease in the interest of the growing generation towards hard kinds of physical training, frequent transformation of the aim of physical education at school, the pressing problem is to train such teachers of physical education who would be characterised as creative, communicative, with flexible mind and will be able to adapt to any difficult working condition thus would be characterised by certain professional competences.

As the result of the survey among the students – future teachers of physical education, it was discovered that in higher pedagogical educational establishments there are social and pedagogical

prerequisites for implementation of interactive forms of education. The conceptual devices as well as the practical importance of the stated methods are discovered in the pedagogical activity of the specialists of physical education. Most students have the desire to participate in such an educational process which we think will provide activation of the cognitive activity.

Further research require the opportunities of application of interactive technologies in schools at the lessons of physical education, as well as the methodology of specialists' training who will be able to implement them.

Key words. *Students interactive techniques, forms, conditions, subject-subject teaching, preparation of specialists.*